

BÖLÜM 6

YAŞLI BAKIMININ SOSYOKÜLTÜREL YÖNÜ

Nursel ÜSTÜNDAĞ ÖCAL¹

YAŞLANMA NEDİR?

Yaşlılık kavramı, kronolojik olarak yaşın ilerlemesiyle birlikte bireyde biyolojik, psikolojik ve sosyal açıdan değişimlerin gözlemlendiği bir süreç olarak tanımlanabilmektedir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) yaşlılık kavramını, biyolojik düzeydeki yaşlanmaya bağlı zaman içerisinde çeşitli moleküler ve hücresel hasarların etkisiyle bireyin fiziksel ve zihinsel kapasitelerinde azalmaya neden olan durum olarak bildirmektedir.

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (Organisation For Economic Co-Operation And Development –OECD) yaşlıyı (1992), ihtiyacı ve davranışları değişen 65 yaş üzerindeki kişiler olarak tanımlamıştır. Hukuksal ve iş yaşamı bakımından yaşlılık tanımına bakacak olursak; bireyin iş yapabilme kapasitesinin, gücünün ve verimliliğinin azaldığı, bireyin işten ayrıldığı emekli olduğu dönem olarak bilinmektedir.

Yaşlılık insan yaşamında geri dönüşü olmayan bir süreçtir. İnsan yaşamının bebeklik, çocukluk, gençlik, yetişkinlik gibi evrelerinde olduğu gibi yaşlılık evresinin de kendine özgü dikkat çeken özellikleri bulunmaktadır.

Yaşlanma ile ilgili literatürde farklı tanımlamalar bulunmakla birlikte bu kavramlar bireyden bireye, toplumların bakış açısına göre, yaşlılık ile ilgili algısına ve kültüre göre değişiklik göstermektedir.

İnsan sosyal bir varlıktır ve yaşadığı toplumun koşulları ve özellikleri ile etkileşim içindedir. İçinde yaşadığı toplum, çevre, toplumdaki diğer bireylerin

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Yozgat Bozok Üniversitesi, nursel.ustundagocal@yobu.edu.tr

etmektedir. Toplumda yaşlıya yönelik tutum ve davranışlar, yaşlılık dönemine ilişkin yanlış inanışlar ya da eksik bilgiler giderilerek yaşlı ayrımcılığının önüne geçilmelidir. Başarılı yaşlanma, sağlıklı yaşlanma gibi kavramlar ancak yaşlının fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması, günlük yaşamdan kopmadan, sosyal çevre ile bütünleşen bir yaşlanma modeli ile sağlanabilir. Bu modelin sağlanabilmesi için yaşlılara yönelik sosyal politikaların oluşturulması önemlidir.

Yaşlıların bir sorunla karşılaştığı zaman, sosyal yaşama katılma noktasında engel ile karşılaştığı zaman problem çözme ve baş etme mekanizmalarının artırılması, yaşlı sorun ve ihtiyaçlarının saptanması ve politika oluşturulması gerontolojik sosyal hizmetin önemli görevlerindendir. Yaşlı bireylere, sorunlar ortaya çıkmadan önce multidisipliner açıdan yaklaşılmalı, koruyucu ve rehabilite edici hizmetlerin yaygınlaşmasının sağlanması gerekmektedir. Toplum temelli bakım ile yaşlı ve çevresi ile olumlu etkileşimlerin sürdürülmesi önemlidir. Yaşlı bireylere bakım ve destek hizmetinin geliştirilmesi, görev yapan personelin düzenli olarak eğitilmesi, sorunlarının belirlenerek çözülmesi yaşlının sağlıklı yaşlanma sürecine destek sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

1. Akçay, C. (2015). Yaşlılık ve Emeklilik: Kavramlar, Kuramlar, Sorunlar. Ankara: Pegem Akademi Yayınevi
2. Akın, G. (2006). Her Yönüyle Yaşlılık. Ankara: Palme Yayınevi.
3. Arpacı F. Farklı Boyutlarıyla Yaşlılık. Ankara, Kültür Yayınları, Türkiye İşçi Emekliler Derneği Eğitimi, 2005
4. Bacanlı H, Terzi Şİ. (Editör). Yetişkinlik ve Yaşlılık Gelişimi ve Psikolojisi. 3st baskı İstanbul, Açılım Kitap, 2016.
5. Beğler T, Yavuzer H. (2012). Yaşlılık ve yaşlanma epidemiyolojisi. Klinik Gelişim, 25:1-3
6. Bulut, M., Tunçay, Ö. Ü. G. Y. Bu Bölümde Neler Öğreneceğiz?. Temel Gerontoloji, 21.
7. Canatan A. (2015). Yaşlılar ve toplum. İçinde: H Bacanlı, Ş Işık Terzi (eds.), Yetişkinlik ve Yaşlılık, Gelişimi ve Psikolojisi. Açılım Kitap, 3. Baskı, İstanbul.s.355-90.
8. Ceylan, H. (2015). Yaşlılık ve Refah Devleti.(Birinci Baskı). İstanbul: Açılım Kitap Yayınevi.
9. Çağlar, T. (2014). Yaşlılık ve Sosyal Hizmet: Yaşam Destek Merkezi. Toplum ve Sosyal Hizmet, 25(2), 145-162.
10. Çunkuş, N., Yiğitoğlu, G. T., & Akbaş, E. (2019). Yaşlılık ve toplumsal dışlanma. Geriatrik Bilimler Dergisi, 2(2), 58-67.

11. Genç Y, Dalkılıç P. Yaşlıların sosyal dışlanma sendromu ve toplumsal beklentileri. *International Journal of Social Science*, 2013; 6(1): 461-482.
12. Gök H., Türkiye’de Yaşlılık Olgusu Ve Yaşlılara İlişkin Tutumların Kültürel Temelleri Üzerine Bir Alan Araştırması Van-Muğla Örneği. Yüksek Lisans Tezi 2019.
13. Görgün Baran A. Yaşlılıkta sosyal dışlanmanın toplumsal boyutu. Editör, Kalıncara V. Yaşlılık Disiplinlerarası Yaklaşımlar, Sorunlar, Çözümler, 2. baskı, Ankara, Nobel Kitabevi, 2016, 105-126.
14. Güvenç B. (2010). İnsan ve Kültür, 10. Baskı, Boyut Yayıncılık, İstanbul.
15. Haviland WA, Prins H, Walrath D, et al. (2008). Kültürel Antropoloji, Çev: İD Erguvan Sarıoğlu, Kaknüs Yayınları, İstanbul.
16. İlbars, Z. (2018). Kişiliğin oluşmasındaki kültürel etmenler. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, 31(1-2).
17. Kalıncara, V. (2016). Temel Gerontoloji: Yaşlılık Bilimi. (Üçüncü Baskı). Ankara: Nobel Yayınevi
18. Karadakovan A. (2014). Yaşlı Sağlığı ve Bakım. Akademisyen Tıp Kitapevi, Ankara, s. 3-4.
19. Karasu, Ç. (2008). Biyolojik Yaşlanma Teorileri: Oksidatif Stresin Rolü, Türkiye Klinikleri J Med Sci 2008;28 (Supl):1-11.
20. Köknel, Ö. (2015). Yaşlanmayan Yaşlılar. (Birinci Baskı). İstanbul: Okyanus Yayınevi.
21. Kurt, G., Yücel Beyaztaş, F., Erkol, Z. (2010). Yaşlıların sorunları ve yaşam memnuniyeti. *Adli Tıp Dergisi / Turkish Journal of Forensic Medicine*, Cilt / Vol.:24, Sayı / No:2
22. Kutsal, G. (2003). “Yaşlanan Dünya, Yaşlanan Toplum ve Yaşlanan İnsan, Sağlıklı Yaşlanma”. Ankara: Geriatri Derneği Yayını.
23. Park S., Ko Y., The Sociocultural Meaning of “My Place”: Rural Korean Elderly People’s Perspective of Aging in Place. *Asian Nursing Research* 14 (2020) 97-104.
24. Paskaleva and Tufkova, J *Gerontol Geriatr Res* 2017, 6:3 DOI: 10.4172/2167-7182.1000431
25. Pekcan, H. (2000). Yaşlılık. Erkan, G. ve Işıksan, V. (Editörler) *Antropoloji ve Yaşlılık* Prof. Dr. Vedia Emiroğlu’na Armağan, Ankara.
26. Sağlam, E. ve Özdamar, E. N. (2012). Yaşlanma Teorileri ve Tedavi Yaklaşımları, *Maltepe Tıp Dergisi*, Cilt:4, Sayı:1/Mart.
27. Şentürk, Ü. (2018). Yaşlılık Sosyolojisi: Yaşlılığın Toplumsal Yörüngeleri. (Birinci Baskı). Bursa: Dora Yayınevi.
28. Taşçı, Faruk, (2010), Yaşlılara Yönelik Sosyal Politikalar, *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 2010- 1, s.175-202.
29. Tümerdem Y.(2006). Gerçek Yaş (Real age). *Turkish Journal of Geriatrics* ; Cilt:9, Sayı: 3: 195-196.
30. Zarit, S.And Zarit, J.M. (2007). *Mental Disorders in Older Adults: Fundamentals of Assessment and Treatment*, The Guilford Pres., New York. (27 Ağustos 2020 tarihinde <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ageing-and-health>. adresinden erişilmiştir).